

Bolesław Antoni Bieniek

"L'Europe et la globalisation", Matthieu Périchaud, Paris 2002 : [recenzja]

Forum Teologiczne 5, 167-169

2004

Artykuł został zdigitalizowany i opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

RECENZJE I OMÓWIENIA

FORUM TEOLOGICZNE V, 2004
PL ISSN 1641-1196

Matthieu Périchaud, *L'Europe et la globalisation*. L'Institut Français de Presse, Université de Paris II, 2002.

Książka ta jest owocem naukowego namysłu, zapoczątkowanego jeszcze w okresie pisania przez Matthieu Périchauda pracy dyplomowej pod kierunkiem profesor Aleksandry Viatteau w ramach l'Institut Français de Presse à Université de Paris II. Dynamika procesu jednoczenia Europy i jego wpływ na zmianę świadomości Europejczyka oraz ewentualne tegoż procesu konsekwencje dla zjawisku globalizacji zainspirowało autora do pójścia w kierunku poszukiwania fundamentów filozoficzno-ideologicznych jednoczącej się Europy i w ostatecznym zamiarze – do szukania także ideowych elementów samego procesu globalizacji. Praca składa się z pięciu wyróżnionych części:

1. *Politique, médias et société* (Polityka, media i społeczeństwo). Przedmiotem analizy są tu ontyczne podstawy społeczeństwa nowoczesnej Europy oraz socjologiczne i filozoficzne parametry określające człowieka tworzącego *społeczeństwo z informatyzowane*.

2. *Continuité et rupture de la pensée sur L'Europe* (Ciągłość i załamanie myślenia o wspólnej Europie). Autor ujmuje to zagadnienie w perspektywie historycznej, filozoficznej i politycznej ze wskazaniem na istniejące i nierozwiązane sprzeczności płynące m.in. z obszaru ideologii nacjonalizmu.

3. *Europe et globalisme* (Europa i globalizm). Po ustaleniu generalnej opcji rozwoju świata i społeczeństwa motywowanej globalizacją, autor poświęca uwagę tworzeniu zjednoczonej Europy i inspirującym ten proces przesłankom. Kluczowymi tematami są tu: historia budowania wspólnej Europy w drugiej połowie XX w., okres po zimnej wojnie w Europie a także zagadnienia geopolityki, ideologii, liberalizmu, socjalizmu, nacjonalizmu, kosmopolityzmu i globalizmu.

4. *La communication sur l'Europe* (Proces komunikacji w Europie). Tu analiza autora skoncentrowana jest na zagadnieniu komunikacji międzyludzkiej jako jednego z czynników jednoczących Europę. Szeroko pojęta komuni-

kacja rozprzestrzenia ideologiczną i pragmatyczną zgodę kierującą i motywującą zjednoczenie Europy a ostatecznie także proces globalizacji.

5. *Conclusion et bibliographie* (Wnioski i bibliografia). W zakończeniu Périchaud pyta: czy możemy zjednoczenie Europy postawić jako wzór dla szerszego zjawiska globalizacji? Analizując proces zjednoczenia Europy dochodzi do przekonania, że jest to nie tylko możliwe, ale i konieczne, gdyż filozofia zjednoczenia Europy odsłania stare jak ludzkość pragnienie, by wszyscy ludzie zjednoczyli się wokół pokoju i w celu budowania szczęścia. U podłoża zjednoczenia się widzimy filozofię zbliżania się do siebie ludzi podzielonych barierami geograficznymi, kulturowymi, religijnymi bądź językowymi. Historycznie uformowane terminy opisujące ten proces to: kosmopolityzm, uniwersalizm, mondializacja i najbardziej aktualny – globalizacja.

Po II wojnie światowej proces zjednoczenia Europy przybierał stale na tempie mimo różnych partykularnych interesów płynących z obszaru ekonomii lub polityki. Realnym wyrazem ekonomicznej jedności jest pojawienie się wspólnej waluty euro. Autora bardziej jednak interesuje sam proces zjednoczenia Europy w wymiarze politycznym, kulturowym a także społecznym. Fundamentalna wola zjednoczenia się ludzi konfrontowana jest nieustannie w historii z różnymi koncepcjami organizacyjnymi społeczeństwa oraz z innymi kwestiami, takimi jak: państwo, naród, jednostka, społeczność itd. Różne wizje organizacji życia ludzkiego zrodziły wiele ideologii, z których trzy są istotne: liberalizm, socjalizm i nacjonalizm. Po bezwzględnej walce ideologii w okresie zimnej wojny i po upadku Imperium Zła nastąpił okres końca ideologii, co dało niektórym intelektualistom powód do ogłoszenia wręcz końca samej historii. Périchaud termin „świat” traktuje jako metaforę służącą do ukazania globalizmu rozumianego jako spójny system filozoficzno-ideologiczno-ekonomicznej interpretacji i organizacji świata, który jest mocno żywy i rości sobie pretensje do zastąpienia wcześniejszych ideologii, tj. liberalizmu i socjalizmu.

Gdyby zaś, jak twierdzą teoretycy postmodernizmu, historia rzeczywiście zakończyła swój bieg, oznaczałoby, że byłaby niemożliwa żadna ewolucja ani zmiana w *świecie*. Takie podejście jest także ewidentnie sprzeczne z obserwowalnym fenomenem życia, które podlega zmianom, a więc musi mieć swoją historię w sensie przejścia z przeszłości do przyszłości. Kosmologiczne modele powstania wszechświata mówią, że mógłby on mieć swą fazę ekspansji i cofania się. Teorię tę usiłuje się zastosować do pokazania, że ludność miała w swoim rozwoju fazę rozproszenia geograficznego, językowego i kulturowego, a obecnie zachodzi proces powrotu do jedności. Proces unifikacji przestrzeni ludzkiej przebiega m.in. poprzez rozwój środków komunikacji materialnej i niematerialnej. Périchaud zastanawia się czy istnieje jedno powszechne prawo obejmujące wszechświat i wszystko to, co go tworzy łącznie z czło-

wiekami. Czy prawo fizycznego rozwoju wszechświata ma swe odzwierciedlenie w prawie powszechnej tendencji do globalizacji rozwoju ludzkości? Jeśli tak, to wówczas historia miałaby swój sens w jakiejś formie determinizmu. Jeśli nie, to proces globalizacji byłby aktem woli części społeczeństwa. Argumentem wzmacniającym wolnościowy aspekt globalizacji jest niewątpliwie fakt, że prowokuje ona silny opór ze strony części społeczeństwa.

Zdaniem Périchauda po etapie podkreślania różnic i byciu na zwalczających się pozycjach, liberalizm i socjalizm odnalazł płaszczyznę, na której zachodzi między nimi ideologiczna zbieżność interesów. Płaszczyzną tą jest globalizacja. Wzajemne przenikanie się obu ideologii usprawiedliwiłoby filozofię globalizmu rozumianego jako całościowa wizja świata nierozdzielonego i jednościowa wizja ludzkości jako społeczeństwa niepodzielonego. Obie ideologie łącząc się dałyby ideologię globalizacji. W ujęciu Périchauda globalizm jawi się jako socjal-liberalizm i pole rywalizującego wpływu obu ideologii. Przy takim podejściu ideologia nacjonalizmu jest zredukowana do mikronacjonalizmu, a jej oddziaływanie jest marginalizowane i osłabiane różnego rodzaju formami umiędzynarodowienia życia ludzkiego.

W konkluzji Périchaud dostrzega, że zbieżność celów ideologii socjalizmu i liberalizmu widoczna w ich wzajemnej tendencji do jednoczenia się wokół idei Unii Europejskiej, kreuje silny, realny ruch zjednoczeniowy, co sprawia, że Europa staje się eksperymentalnym laboratorium procesu globalizacji.

W pracy tej daje się zauważyć wyraźne osobiste zaangażowanie autora po stronie idei globalizacji i celowi temu podporządkowany jest jego warsztat metodologiczny i argumentacyjny. Niemniej jednak wiele uwag, zwłaszcza dotyczących zbieżności interesów ideologii liberalizmu i socjalizmu w procesie zjednoczenia Europy a także w szerszym ujęciu idei globalizacji, jest cennych i wartych poświęcenia czasu rzeczowej analizie i ocenie. Podobnie dostrzeżone przez Périchauda zjawisko marginalizacji tendencji antyglobalistycznych osadzonych na mikronacjonalizmie jest warte pogłębienia i usystematyzowania.

ks. BOLESŁAW ANTONI BIENIEK